

Kriminologiska institutionen

Förväntningar av alkoholens inverkan på sex och alkoholkonsumtion

– En kvantitativ studie bland ungdomar i Sverige

C-opsats i kriminologi
Höstterminen 2007
Evelina Nilsson

Sammanfattning

Uppsatsens syfte har varit att studera om individer som har höga förväntningar av alkoholens effekt på sex påverkar hur ofta dessa individer dricker alkohol. Dessutom har det undersökts om det finns skillnader mellan mäns och kvinnors förväntningar av alkoholens inverkan på sex. I teoriavsnittet konstrueras två hypoteser via modell I som i stora drag går ut på att man studerar om förväntningar av alkoholens effekt på sexlusten påverkar alkoholkonsumtionen. Närmare bestämt avser modell I att de individer som har höga förväntningar av alkoholens inverkan på sex också oftare dricker alkohol. Hypoteserna är: *Individer som har positiva förväntningar av alkoholens effekt på sexlusten, oftare dricker alkohol än de som inte har positiva förväntningar* samt att *Kvinnor i större utsträckning än män upplever positiva förväntningar av alkoholens effekter på sex*. Hypoteserna har sedan bearbetats i analysen och redovisas i resultatavsnittet.

Metoden som har använts är korstabell där förväntningarna av alkoholens inverkan på sex körts mot alkoholkonsumtion. En korstabell mellan kön och förväntningarna har också gjorts. Korstabellerna signifikantstades med χ^2 och sambanden mäts med Gamma, Kendall's Tau C samt Cramer's V. Resultaten för analysen av förväntningarna och alkoholkonsumtionen blev inte signifikanta. Däremot blev resultatet för analysen av kön och förväntningar signifikanta, vilket innebär att fler kvinnor än män hade högre förväntningar av alkoholens inverkan på sex. I diskussionsavsnittet diskuteras resultaten och varför de flesta analyser inte blivit signifikanta. Kopplingar mellan förväntningar och sexuella övergrepp är en vidare diskussion som behandlas i denna uppsats då vissa forskare ser denna koppling. Tips på vidare studier och andra saker som hade kunnat göras bättre tas upp.

Innehållsförteckning

1 INLEDNING	1
1.1 Syfte	1
1.2 Frågeställningar	1
2 TEORETISK BAKGRUND	3
2.1 Alkohol.....	3
2.2 Kön.....	6
3 MATERIAL	9
3.1 Avgränsningar	9
4 METOD	11
4.1 Definitioner, variabler och operationella definitioner	11
4.1.1 Attityd och attitydmätningar	12
4.1.2 Genomförande	12
4.2 Beskrivning av metoder	16
4.3 Mätfel	17
4.3.1 Validitet och Reliabilitet	17
4.3.2 Bortfall.....	21
4.3.3 Övriga kommentarer till insamlandet av data.....	21
5 RESULTAT	23
6 AVSLUTANDE DISKUSSION	27
7 REFERENSER	31

1 Inledning

Alkohol är ett tema som ofta diskuteras i olika forum till exempel hemma, på jobbet och i medier av olika slag. Alla har vi förmodligen vissa förväntningar av alkoholen när vi tar oss ett glas vin eller några drinkar en lördagskväll. Hur spelar förväntningarna in på ditt alkoholdrickande? ”En del blir extra flirtiga och inbjudande när de dricker.” (Internetlänk 1, Festmetoden) De flesta har säkert sett reklamen om ”Festmetoden” som rullat på TV om hur man ska festa utan att det går överstyr. Några är i alla fall medvetna om att det finns förväntningar av alkoholdrickande. På Festmetoden.se kan man göra deras förväntningstest där citatet ovan är hämtat ur den beskrivning som finns om man får ett högt värde på ”Förstärkt sex”. Det finns självklart många andra förväntningar av alkoholen som är viktiga att reflektera över men ett ämne som ofta kopplas ihop med alkohol är sex. Om man har dessa förväntningar av alkoholen, kan det då i sin tur påverka att man dricker oftare? En fråga som man kan börja med att ställa till sig själv.

Det är många forskare som ofta gör kopplingar mellan alkohol och sexuella aggressioner (Abbey m.fl. 2001: 45; George & Stoner 2000: 106). Denna studie skulle kunna ses som grunden till vidare forskning på sexuella aggressioner och våldsbrott. Om det finns förväntningar av alkoholens effekter där man upplever att alkoholen ger mindre hämningar inför sex och att man då dricker mer alkohol eller dricker oftare, kan detta i sin tur leda till sexuella övergrepp och liknande.

1.1 Syfte

Syftet är att undersöka om individer med positiva förväntningar av alkoholens effekt på sexlusten ökar alkoholkonsumtionen. För att specificera syftet så ämnas det att undersöka om individer som förväntar sig att alkoholen ökar sexlusten därmed också oftare dricker alkohol. För att se om det finns eventuella skillnader mellan män och kvinnor i dessa förväntningar på alkoholens inverkan på sex, kommer även kön att undersökas. Studier inom samma ämne har på senare tid även inkluderat både män och kvinnor för att kunna se om skillnader finns. I övrigt finns det få studier gjorda på kvinnor inom detta område och därför behöver fler sådana undersökningar göras (George & Stoner 2000: 96).

1.2 Frågeställningar

Finns det något samband mellan positiva förväntningar av alkoholens inverkan på sex och ökad alkoholkonsumtion?

Finns det någon skillnad mellan mäns och kvinnors förväntningar av alkoholens inverkan på sex?

2 Teoretisk bakgrund

2.1 Alkohol

Alkohol har länge funnits som en social företeelse hos oss människor. Man inkluderar alkoholen i en rad olika sammanhang som till exempel olika former av firande; bröllop, högtider och så vidare men även som en form av status och används som en symbol för gemenskap med andra (Tryggvesson 2005: 1; George & Stoner 2000: 92). Alkoholen och dess verkningar har varit föremål för åtskilliga studier.

Det var i antropologin, läran om människans natur (Svensk ordbok 1987: 33) som man först studerade den förväntade effekten av att dricka alkohol. Man kom då fram till att uppfattningen av alkoholens effekter inte bara är kopplade till den farmakologiska delen (den faktiska berusningen i kroppen) som man först trott. Det bekräftades genom olika experiment att bara tron av att man konsumerat alkohol minskade hämningarna för sex. I efterföljande studier konstaterades att folk höll fast vid samma förväntningar på alkoholens effekter på olika beteenden. Upptäckterna gjorde att man nu inte bara kunde hänvisa till alkoholens farmakologiska teser utan man måste alltid beräkna in alkoholförväntningarna när man gör studier gällande relationen mellan alkohol och sexuella beteenden. En vanlig metod som används för att mäta alkoholförväntningarna är den så kallade Balanced Placebo Design (BPD). Den går i korthet ut på att man i ett laboratorium manipulerar två grupper som får olika drycker. Det som mäts är dels att försökspersonerna tror att de får en alkoholdryck fast de inte får det (förväntningar), dels mäter man de försökspersoner som tror att de får en alkoholdryck och som faktiskt får det (den faktiska alkoholdrycken). Utifrån de undersökningar man gör på dessa två grupper kan man sedan dra olika slutsatser (George & Stoner 2000: 94-95).

Forskningen gällande relationen mellan alkohol och sexualitet är mycket omfattande och de flesta forskare i detta ämne är överens om att det råder en mycket komplex relation mellan alkoholen och sexualiteten (George & Stoner 2000: 93-95; Wilsnack & Wilsnack 1997: 279). George & Stoner (Ibid.) menar att komplexiteten består i att den både har delar i den fysiologiska - och i den psykologiska processen. Alkoholen delas in i två typer av effekter: den farmakologiska (själva berusningen) och den psykologiska (förväntningar). I begränsningssyfte är det den sistnämnda som fokuseras här. George & Stoner menar att

vetskapen om dessa indelningar gör det lättare att analysera studier som gäller relationen mellan alkohol och sex. Wilsnack & Wilsnack (1997: 254) försöker beskriva komplexiteten beroende på vilken typ av personlighet alkoholdrickaren har, till exempel om man är kvinna eller man, vilken sexuell läggning man har och/eller vem man dricker alkoholen med. För att precisera vad Wilsnack & Wilsnack menar ges här ett exempel; rent hypotetiskt kan alkoholen ha ett större inflytande på sex hos ett ungt par som bara träffas då och då än i jämförelse med ett äldre par som har ett stabilt förhållande. Förväntningarna hos individerna kan alltså skilja sig just på grund av hur deras livssituation ser ut. Att det råder en sådan komplexitet är viktigt att ha i åtanke när man gör sådana studier, det kan både komplicera och underlätta tolkningarna av de uppnådda resultaten.

Bogren m.fl. (2006: 149) gjorde en studie i ett projekt kallat GENACIS (Gender, Alcohol and Culture: an International Study). Studien undersökte kopplingen mellan positiva förväntningar av alkoholens effekter på sexuella känslor och alkoholkonsumtion. Bogren med kollegor beskriver två typer av modeller som ofta används i forskningen kring kopplingen mellan alkohol och sexualitet. Forskarna använder sig i sin studie av modell I som går ut på att man studerar om förväntningar av alkoholens effekt på sexlusten påverkar alkoholkonsumtionen. Modell II går ut på att man studerar om alkoholen påverkar sexlusten/sexuella handlingar och/eller förväntningar på alkoholens effekt. Då Bogren m.fl. inte grundligt förklarar modellerna så följer här ett förtydligande baserat på den knapphändiga framställningen som ges av Bogren. Modell I går ut på att man undersöker om individer har förväntningar på att alkoholen ska påverka sexlusten. Om individerna har förväntningar att alkoholen ska påverka sexlusten borde de rimligen också dricka mer alkohol för att uppnå en bättre sexlust. Därmed ser relationen ut på följande sätt: Individer som har höga förväntningar konsumerar mer alkohol. Modell II i sin tur relaterar istället till om alkoholen kan påverka sexlusten och/eller förväntningar på alkoholens effekt. I den senare modellen undersöker man om alkoholen kan påverka förväntningar av alkoholens effekter. Skillnaderna mellan dessa två modeller är vad som påverkar vad, det vill säga är det alkoholen som påverkar förväntningarna eller är det förväntningarna som påverkar alkoholen.

Modell II är en intressant utgångspunkt för att studera relationen mellan alkohol och sexualitet men den teoretiska modell som har använts i denna undersökning är Modell I. Den har valts eftersom den passar bra för att besvara syftet i denna studie. I slutet av sin studie rekommenderar Bogren m.fl. att vidare studier bör göras men att man kanske borde byta ut

den beroende variabeln alkoholkonsumtion mätt i mängd/år mot att mäta hur ofta individerna dricker alkohol, vilket har gjorts i föreliggande studie. Utgångspunkten i den här studien är väldigt lik Bogrens m.fl. undersökning i både den teoretiska grunden och i metoden samtidigt som den skiljer sig i vissa aspekter.

George & Stoner (2000: 94) samt Wilsnack & Wilsnack (1997: 251) menar att generellt så förväntar sig individer att alkoholen ska förhöja sexuella känslor och beteenden. Individerna upplever att detta är det som händer både för sig själva och för andra. Nutida studier visar att dessa förhållanden fortfarande finns kvar.

George & Stoner (2000: 94) samt Bogren m.fl. (2006: 150) menar att de individer som tycker att alkoholen förhöjer den sexuella lusten också borde dricka mer alkohol för att uppleva en förhöjd sexlust. Förväntningarna att alkoholen förhöjer sexlusten borde alltså påverka att både män och kvinnor dricker mer eller oftare dricker alkohol. Som stöd för detta finns en studie som Wilsnack & Wilsnack (1997: 270) redogör för där resultaten visar att både kvinnor och män rapporterar att de upplever en ökad sexlust när de druckit alkohol. Den visar även att de förväntade positiva effekterna av alkoholen ökar i samma takt som alkoholkonsumtionen ökar. Bogren m.fl. (2006: 151-159) presenterar också resultat som stämmer överens med Modell I. Undersökningen går ut på att jämföra 11 olika länder, från olika världsdelar. Män och kvinnor har svarat på tre frågor rörande relationen mellan förväntningar av alkoholens effekter på sex samt hur mycket alkohol de druckit de senaste 12 månaderna. Resultaten varierade för de olika länderna men Costa Rica passade allra bäst in på modell I. Resultaten visar att förväntningarna av alkoholens inverkan på sex verkar ha betydelse för alkoholkonsumtionen i alla de undersökta länderna men de passar olika bra mot modell I. Dock var det få kvinnliga respondenter i vissa länder (exempelvis Sri Lanka) som kan göra att de resultat Bogren får fram kan ha påverkats. Dessa bortfall gäller inte för Sverige.

Bogrens m.fl. (2006: 156-158) studie visar att de individer som förväntar sig att alkoholen ska göra dem mindre hämmade gällande sex också dricker mer alkohol än de som inte förväntar sig det. Vidare visar resultaten att de individer som förväntar sig att de ska känna sig mer sexuellt attraktiva när de dricker alkohol också dricker mer alkohol än de som inte förväntar sig det. Även om resultaten från Bogrens undersökning stödjer modell I så finns det indikationer som bör beaktas som kan motstrida modell I. Resultaten för Sverige går i samma riktning som modell I men ett av resultaten som forskarna presenterar var inte riktigt enligt

förväntan. Analysen av relationen mellan frågan om individerna förväntar sig att njutningen av sex blir bättre när de dricker alkohol också dricker mer än de som inte förväntar sig detta är inte signifikant. Bogren menar att detta inte nödvändigtvis innebär att det inte finns en relation mellan alkoholförväntningar på sex och alkoholkonsumtion då de övriga frågorna relaterat till alkoholkonsumtionen var signifikanta. Hon menar att man nu måste gå vidare med andra undersökningar där man har andra beroende variabler som till exempel hur ofta individerna dricker alkohol eller att man testar med modell II istället för modell I. Med anledning av Bogrens förslag till ändringar genomförs denna studie med modell I fast med lite andra variabler och med annan metod. Eftersom modellen fått stöd på annat håll är det av intresse att studera Sverige ytterligare.

Hypotesen här blir:

Individer som har positiva förväntningar av alkoholens effekt på sexlusten, oftare dricker alkohol än de som inte har positiva förväntningar

2.2 Kön

Oftast görs studier endast på män där kvinnorna helt utesluts. Problematiken i detta är att slutsatser ändå dras till kvinnorna, trots att de inte varit med i undersökningen. Viktigt är då att i denna uppsats försöka belysa både kvinnors och mäns upplevelser av alkoholens effekt på den sexuella lusten. Både kvinnor och män rapporterar att de upplever att sexlusten förhöjs när de dricker alkohol. George & Stoner (2000: 95) menar att trots att studier gällande alkohol och sex ofta visar på skillnader mellan män och kvinnor så finns det åtminstone två punkter som är lika. Den första är att både män och kvinnor upplever, i viss utsträckning, att alkoholen förhöjer sexlusten. Den andra punkten är att det rent fysiologiskt (biologiskt) sett kan reducera både mäns och kvinnors funktioner i genitalierna.

Studier som använt sig av Balanced Placebo Design (BPD) har kommit fram till att alkoholförväntningarna (tron att de konsumerat alkohol) ökar den subjektiva sexuella upphetsningen (hos män) oavsett om försökspersonerna har druckit alkohol eller inte. I två studier rörande kvinnor som Wilsnack & Wilsnack nämner visar det sig att kvinnornas *tro* att de konsumerat alkohol inte har påverkat deras självrapportering av förhöjd sexlust. Vad detta kan bero på kan ha att göra med att det finns större hämningar hos kvinnor än hos män (Wilsnack & Wilsnack 1997: 252). Resultaten som Wilsnack & Wilsnack redovisar motsäger dock de undersökningarna som pekar på att det finns skillnader mellan mäns och kvinnors

förväntningar av alkoholens effekter på sex. Både kvinnorna och männen rapporterar att alkoholen hade positiva effekter på den sexuella upphetsningen och att de blev mindre hämmade. Vidare rapporterar både män och kvinnor att de som var stordrickare i högre grad förväntade sig att alkoholen skulle reducera hämningar och att alkoholen skulle förhöja det sexuella välbehaget. Slutsatserna som forskarna drar är att de positiva förväntningarna på alkoholens effekt kan komma att påverka att både män och kvinnor dricker mer alkohol (Ibid: 270).

En annan följd som forskarna nämner är hur förväntningar av alkoholens effekt på sex kan öka risken för sexuella övergrepp och förföljelser. De menar att generellt så tror individerna, både män och kvinnor, att alkoholen ökar den sexuella självkänslan eller att alkoholen signalerar utåt att man är sexuellt intresserad. Tron skapar då en kulturell miljö där alkoholen underlättar de sexuella svårigheterna man har (Ibid: 280). Även Abbey m.fl. (2001: 44-49) menar att förväntningar ofta har kopplats ihop med sexuella övergrepp. Abbey m.fl. försöker att visa en mängd olika sätt alkoholen kan inverka på sexuella övergrepp. En av de olika faktorerna som de studerar är just förväntningarna av alkoholens effekt som kan uppmuntra till sexuella övergrepp. Andra faktorer som forskarna ser på är hur mycket alkohol undersökningspersonerna druckit över en längre tid och hur bakgrunden för sexuella övergrepp ser ut. Generellt så har vi människor en uppfattning om att alkoholen ger upphetsning som ökar sexlusten och vad vi är förmögna till att göra. Många förväntar sig att män ska känna sig starka, aggressiva och att hämningarna ska minska. Kvinnan är den som ska sätta gränser. Forskarna menar då att männen känner sig mer bekväma med att framtvinga sex när de är alkoholpåverkade. Tolkningen som görs här är att det är förväntningarna som gör att man dricker alkohol som i sin tur gör det legitimt att våldföra sig på någon. Det som är viktigt att tänka på här är att man måste fundera över vad som föregår vad. Det kan vara förväntningarna relaterat till alkoholkonsumtionen som kommer först eller så kan det vara förväntningarna relaterat till sex. Kopplat till teorin i modell I så skulle Abbeyes teori bli att förväntningarna rörande sex gör så att individerna dricker mer alkohol och därmed gör det berättigat att framtvinga sex.

Även här kan man se den komplexitet detta ämne har och det finns många tänkbara faktorer som skulle kunna förklara, i alla fall till viss del, kopplingen mellan förväntningar av alkoholens effekt på sex, alkoholkonsumtion och sexuella övergrepp.

Bogren med kollegor (2006: 152-153) fick i sin studie varierande resultat mellan länderna när det gäller relationen mellan kön och förväntningar av alkoholens effekter på sex uppdelat på de tre förväntningsfrågorna. I några länder visade det sig inte finnas några skillnader i förväntningarna mellan män och kvinnor exempelvis i Spanien och Nigeria. I andra länder var det fler män än kvinnor som förväntade sig att alkoholen har effekter på sex exempelvis Japan och Indien. Totalt sett hittade inte forskarna någon signifikant skillnad mellan män och kvinnor gällande förväntningarna att man ska känna sig mindre hämmad när man druckit alkohol. Det som däremot är lite intressant var att enbart i Sverige fanns det fler kvinnor än män som hade positiva förväntningar att sex blir bättre när man dricker alkohol. Detta kanske kan bero på att det i Sverige är mer accepterat att kvinnor dricker alkohol än i de andra länderna som ingår i studien.

Slutligen blir hypotesen för svenska individer att:

Kvinnor i större utsträckning än män upplever positiva förväntningar av alkoholens effekter på sex

3 Material

Materialiet som använts i denna uppsats är ett kvantitativt material som konstruerades och insamlades för ett projekt för Centre for Social Research on Alcohol and Drugs (SoRAD) i Stockholm, som är en filial till Stockholms universitet. Materialet har använts av både Kalle Tryggvesson och av en kollega till honom, dock med lite andra utgångspunkter än vad som beskrivs i denna uppsats. Urvalet består av 1004 ungdomar mellan 15-25 år från Sverige. Insamlingen bestod av datorbaserade telefonintervjuer, den så kallade Computer Assisted Telephone Interviewing (CATI). Telefonnumren slumpades och om det var mer än en person i samma hushåll som föll in i samma ålderskategori som var avsedd (15-25 år), användes den personen som senast fyllt år, som respondent. Materialet består av 485 män och 519 kvinnor. Svarefrekvensen var 73,8 procent och genomsnittsåldern ligger på 19,7 år. Varje intervju varade i ca 20 min och insamlades från oktober till december år 2001 (Tryggvesson 2005: 34).

3.1 Avgränsningar

Uppsatsen avgränsas genom att studien endast syftar till ett urval av svenskar mellan 15 och 25 år. Det finns en mängd olika faktorer som kan påverka alkoholkonsumtionen och hur alkoholen påverkar människor fysiskt. Den fysiska biten kommer inte att undersökas här. Man kan ha många förväntningar på hur alkoholen kan påverka oss människor och i denna uppsats studeras endast hur man förväntar sig att den sexuella lusten påverkas av alkohol.

Det verkar som att förväntningar och upplevelser går in i och förstärker varandra. Som Bogren m.fl. (2006: 149) skriver så kommer mest troligt förväntningarna före upplevelsorna, det vill säga att man har förväntningar om att alkoholen ska ge positiva effekter och dessa byggs upp på grunden av erfarenhet och upplevelser. Efter man druckit alkohol och upplevt det, inverkar det på hur förväntningarna blir; det blir en spiral som inverkar på varandra. Därför har ålder en viktig del i en sådan undersökning. Trots att vissa studier har visat på att åldern kan påverka förväntningarna så kommer inte den att undersökas närmare. Detta då individerna i denna undersökning endast befinner sig inom en viss ålderskategori och inte ett helt spektrum av åldrar, vilket hade behövts för att bäst kunna göra jämförelser vid olika

åldrar. Man bör alltså inkludera ålder i undersökningen eftersom ju äldre man blir desto fler upplevelser har man och förväntningarna förändras.

4 Metod

4.1 Definitioner, variabler och operationella definitioner

Med operationell definition (operationalisering) menas att man ger en beskrivning som noggrant specificerar hur man har gått tillväga för att mäta ett begrepp (Björkman 2000: 25). Beskrivningen för denna studie framställs i stycket *genomförandet* nedan. Innan det beskrivs olika begrepp som kan behöva klargöras för att förstå hela resonemanget i denna uppsats.

Alkohol definieras här utifrån svensk lag. Alkohol avses enligt lagen som etylalkohol. Det kan vara allt från starköl, öl och vin till ren sprit som innehåller över 2,25 volymprocent alkohol. Alkoholdryck är en dryck med samma alkoholhalt. Spritdryck är en alkoholdryck som innehåller sprit (Internetlänk 2, Alkohollag 1994: 1738 § 2-4).

Alkoholkonsumtion kommer att utgöras av hur ofta individerna druckit alkohol under de senaste 12 månaderna.

Sexlusten definieras här utifrån de påståenden som finns med i frågeformuläret som används i denna undersökning. Det som denna undersökning avser indikera är att om man dricker alkohol så kan sexlusten öka och individer tar mer sexuella initiativ (tar första steget) och blir mer sugna på sex.

Positiva förväntningar anses här som att undersökningspersonerna bekräftar att de har förväntningar som på ett positivt sätt kan påverka sexlusten genom alkoholkonsumtion.

Begreppet *kön* syftar här till det som biologiskt skiljer kvinnor och män ifrån varandra, det vill säga kroppen. Det finns en mängd olika definitioner om vad kön är, därför är det viktigt att definiera begreppet så att alla utgår ifrån samma definition. Det som är viktigt att ha i åtanke är att direkt när vi föds och blir definierade som man eller kvinna blir vi påklädda maskulinitet eller femininitet - Genus. Genus är något som görs och tillverkas i olika sammanhang. Det är en analytisk kategori som används som ett analytiskt verktyg för att underlätta beskrivningen mellan könen, det vill säga konstruktioner av femininitet och maskulinitet, menar Lander (2003: 26-28).

4.1.1 Attityd och attitydmätningar

Definitionen på *attityd*, enligt Svensk ordbok (1987: 47), lyder: ”inställning till viss person el. företeelse; ofta tydligt visad”. Enligt susning.nu (Internetlänk 3) innebär en attityd en negativ eller positiv analys av människor, händelser, företeelser, objekt eller åsikter. De är förväntningar eller förutfattade meningar som är skapade. Attityd är en reaktion mot något som antingen får oss positivt eller negativt inställda. De flesta definitioner av attityd har beredskap inför handling (readiness for response) som en grundpelare. Detta framkallar beteenden som både är önskade och oönskade. Studier visar att individer som beter sig på ett annorlunda sätt också skiljer sig i sina attityder. Det är ändå viktigt att komma ihåg att relationen mellan attityd och beteende ska problematiseras och inte alltid tas för given. Bland annat så har Doob och Thurstone kommit fram till att samma attityd kan ge uttryck för olika handlingar (Ajzen & Fishbein 1980: 17-18). En attityd är en generell information som med hjälp av viss stimuli kan få en individ att agera eller reagera på ett visst sätt (Frankfort-Nachmias & Nachmias 1996: 252). En utveckling inom socialpsykologin ledde till att man nu kan betrakta attityder som drag hos en individs personlighet. Utifrån attitydundersökningar är det möjligt att förklara en persons beteende. Attitydskalor består av en uppsättning påståenden som respondenterna ska svara på om de instämmer eller tar avstånd från. Man gör detta för att man utifrån flera aspekter närmar sig ett ämne/en attityd (May 2001: 115, 132-133). Attityden i denna uppsats är förväntningarna av alkoholens inverkan på sexlusten. Man bör ändå problematisera om förväntningar är detsamma som attityder. I denna uppsats anses det var detsamma då förväntningarna har mätts på det sätt som attitydskalor mätts som beskrivs här. Vad en förväntning är kan också definieras olika från person till person. Det som kan vara problematiskt i denna undersökning är att det är för få påståenden för att man ska få en helbild av just förväntningarna som mätts här.

4.1.2 Genomförande

För att mäta förväntningarna av alkoholens inverkan på sexlusten har några påståenden ur materialet valts ut. Påståendena består av att män och kvinnor har svarat på hur mycket de instämmer eller tar avstånd ifrån påståendena att ”män blir mer sugna på sex”, ”män tar fler sexuella initiativ”, ”kvinnor blir mer sugna på sex” samt att ”kvinnor tar fler sexuella initiativ” när de är alkoholpåverkade. Påståendena är graderade från mycket otroligt till mycket troligt och skalan går från 1-4 där 1 står för mycket otroligt och 4 står för mycket

troligt. Dessa påståenden har slagits ihop till ett index där varje individ måste ha besvarat minst tre av de fyra påståendena för att komma med i indexet. Detta görs för att vara säker på att det verkligen mäter det vi avser att mäta då även de som inte besvarat påståendena hamnar med i resultaten, vilket i sin tur kan leda till felaktiga slutsatser. Medelvärde räknas ut för varje individs svar. Detta tillvägagångssätt gör att svaren kommer att hamna mellan 1-4 beroende på hur mycket en individ håller med eller tar avstånd ifrån påståendena vilket gör att svaren blir mer lättolkade. Efter detta har indexet kategoriserats in i tre grupper, ”Låg” (0-2,75), ”Mellan” (2,8-3,33) och ”Hög”(3,4-4).

Indelningen baserades både på antalet individer och hur svarsalternativen passar in i kategorierna. Om en individ tilldelas kategorin ”låg” innebär det att den i lägre grad än resterande kategorier tycker att det är troligt att individer får mer sexlust vid alkoholkonsumtion. För ”mellan”-kategorin ligger individen på mitten av skalan i hur de håller med om att man får mer sexlust. För kategorin ”hög” innebär det att den i högre grad än resterande kategorier tycker att det är troligt att individer får mer sexlust i samband med alkoholkonsumtion.

För att mäta alkoholkonsumtionen har individerna besvarat frågan ”hur ofta har du druckit någon alkoholhaltig dryck under de senaste 12 månaderna?” Individerna kunde besvara frågan med följande alternativ:

	Värde:
”Dagligen (6 eller fler gånger i veckan)”	8
”4-5 dagar i veckan”	7
”2-3 dagar i veckan”	6
”En gång i månaden”	5
”2-3 gånger i månaden”	4
”Ungefär en gång i månaden”	3
”Några få gånger (2-9 gånger)”	2
”Endast en gång under året”	1
”Aldrig under de senaste 12 månaderna”	0
”Vet inte”	98
”Vill inte svara”	99

De två sistnämnda har direkt vid själva telefonintervjun kodats bort som bortfall. Ingen information om antalet finns och kan därför inte kommenteras här. Denna fråga har valts för att den besvarar hur ofta de druckit alkohol och inte mängden alkohol de druckit under de senaste 12 månaderna. Detta på grund av Bogrens förslag på fortsatta studier i detta ämne,

som redan nämnts i teoriavsnittet där hon menar att man borde testa för hur ofta individerna dricker alkohol istället för mängden alkohol. Allt detta då det faktiskt inte alltid handlar om själva berusningen utan även tron/förväntningarna om att alkoholen ger positiva effekter på sex. Som nämntes i teoriavsnittet användes den så kallade Balanced Placebo Design (BPD) för att mäta alkoholförväntningar. Där spelar själva berusningen egentligen ingen större roll utan det är tron att de druckit alkohol som är intressant. Det är här förväntningarna visar sig (George & Stoner (2000: 94-95). Variabeln har sedan kategoriserats in i fyra grupper. Individer som har värdet 0-1 placeras i kategorin ”Aldrig, eller endast en gång (under 12 mån)”, de med värdet 2-3 sattes i kategorin ”En gång i månaden”, de med värdet 4-5 placeras i kategorin ”En gång i veckan” och den sista kategorin är ”Flera dagar i veckan” och har individer med värdet 6-8. Den sistnämnda gruppen har mest svarsalternativ i sin kategori på grund av så få individer som svarat på dessa alternativ. Därmed har kategorierna bildats utifrån antalet individer samt med hänsyn till vilka svarsalternativ som finns och hur likvärdiga alternativen är.

För att mäta kön har respondenterna besvarat frågan om de är man eller kvinna.

Variablerna för förväntningsindexet och alkoholkonsumtion har sedan körts i en korstabell. Detta för att mäta om det finns något samband mellan positiva förväntningar av alkoholens inverkan på sex. Eftersom båda dessa variabler ligger på ordinalskalenivå och därmed är kvalitativa variabler har korstabell använts. För att kontrollera signifikansen, det vill säga sannolikheten att det är slumpen som styr resultatet, av korstabellen används χ^2 och för att kontrollera om samband föreligger har Gamma (γ) och Kendal's Tau C (τ) använts (Djurfeldt m.fl. 2003: 40,43 & 155). Se nedan för mer ingående beskrivning.

För att mäta om det finns någon skillnad mellan mäns och kvinnors förväntningar av alkoholens inverkan på sex har en korstabell mellan kön och förväntningsindexet gjorts. Kön ligger på en nominalskalenivå och är därmed också en kvalitativ variabel precis som förväntningsindexet. Eftersom vi har två kvalitativa variabler har korstabell använts och χ^2 för att kontrollera signifikansen. För att kontrollera sambandet har Cramer's V använts då den passar för en tabell med mer än fyra fält och för att kön ligger på nominalskalenivå. Nominalskalan är den lägsta nivån i skalan och man måste då rätta sig efter den då man väljer mått (Djurfeldt m.fl. 2003: 40,43 & 155).

För att ytterligare testa sambandet mellan förväntningar och alkoholkonsumtion gjordes två analyser till. Då frågorna som rörde sexlust var påståenden uppdelade på män och kvinnor var för sig beslutades det att göra separata analyser för män respektive kvinnor. Därför skapades två nya index, ett index för mäns förväntningar av alkoholens inverkan på sex samt ett motsvarande index för kvinnor. Dessa index kördes sedan i korstabell mot männens respektive kvinnornas alkoholkonsumtion. Männens index består av att endast männens svar på påståendena om hur troligt det är att ”män blir mer sugna på sex” och att ”män tar fler sexuella initiativ” när de är alkoholpåverkade, har använts. För att få ingå i indexet måste individerna ha svarat på båda påståendena. Detsamma har gjorts för kvinnorna där de svarat hur troligt de anser att ”kvinnor blir mer sugna på sex” samt att ”kvinnor tar fler sexuella initiativ” när de är alkoholpåverkade. Indexen anger även här medelvärdet för varje individs svar för båda påståendena. Indexen kategoriserades till tre grupper: 1-2,5 utgör ”låga förväntningar”, 2,6-3 bildar kategorin ”mellan” och 3,1-4 skapar kategorin ”höga förväntningar”.

När det gäller alkoholkonsumtionen för de senare analyserna har samma fråga som tidigare använts ”hur ofta har du druckit någon alkoholhaltig dryck under de senaste 12 månaderna?” och svarsalternativen är beskrivna under alkoholkonsumtionen ovan. Variabeln delades in kategorier men inte på samma sätt som tidigare nämnts i stycket för alkoholkonsumtion. Detta på grund av att för få antal individer skulle ha funnits i respektive kategori. Här kan man se en av flera begränsningar vid användandet av Chi²-tester (läs mer om begränsningar under rubriken Beskrivning av metoder). Den nya indelningen blev följande gällande alkoholkonsumtionen för både män och kvinnor; individer med värdet 0-2 bildar en kategori: ”Aldrig eller endast några få gånger på ett år” värdena 3-4 placeras i kategorin ”Några gånger per månad” samt värdena 5-8 placeras i kategorin ”En gång per vecka eller mer” (vad värdena innebär kan man läsa om i stycket om alkoholkonsumtionen på sid. 13). Ytterligare en skillnad här är att under hela indexeringen samt kategoriseringen har det filtrerat för antingen män eller kvinnor för att endast se respektive resultat. Måtten som använts är Chi² för att kontrollera signifikansen samt sambandsmåttan Gamma (γ) och Kendal's Tau C (τ) av samma anledning som nämnts tidigare.

4.2 Beskrivning av metoder

Indexvariabeln förväntningar av alkoholens inverkan på sex hamnar på en ordinalskalenivå vilket även alkoholkonsumtionsvariabeln, hur ofta man druckit alkohol de senaste 12 månaderna gör. Detta innebär att vi har två kvalitativa variabler att jobba med så därför används korstabeller och Chi² (χ^2) som metod. Korstabellerna används för att jämföra två kvalitativa variabler och Chi²-test för att kontrollera signifikansen av hela korstabellen. Gamma (γ) och Kendal's Tau C (τ) används som sambandsmått.

Korstabellens princip går ut på att man jämför frekvensfördelningarna för två kvalitativa variabler för att se hur de relaterar till varandra (Frankfort-Nachmias & Nachmias 1996: 444). Chi²-test används för att jämföra de observerade värdena med de förväntade värdena och avgör om värdena är statistiskt signifikanta för att se om man kan generalisera till populationen (Frankfort-Nachmias & Nachmias 1996: 496). Ju mer de observerade värdena avviker från de förväntade värdena, desto säkrare kan man vara på att det inte är slumpen som styr resultatet i korstabellen. Fördelarna med att använda sig av Chi² är att den är relativt enkel att förstå, den är den mest använda metoden inom samhällsvetenskaplig forskning samt att den är den dominerande metoden när det gäller variabler på nominalskalan. Resultaten som visas via Chi² måste överskrida ett visst gränsvärde för att man ska kunna utesluta att den inte beror på slumpen¹. Det som är viktigt att komma ihåg är att Chi² inte är ett sambandsmått utan anger endast om två variabler är beroende eller oberoende av varandra. Begränsningar för denna metod är bland annat att Chi²-test inte får användas om fler än 20 procent av cellerna har en förväntad frekvens som är mindre än fem. Om detta skulle inträffa måste man försöka slå ihop kategorier med varandra så att till exempel antalet celler i tabellen minskar och därmed ökar de förväntade frekvenserna. En annan begränsning med Chi² är att testet har en tendens att överskatta beroendet mellan variablerna i en fyrfältstabell om urvalet är litet (mindre än 75), vilket dock inte är aktuellt i denna rapport. Man kan heller inte uttala sig om styrkan på det eventuella sambandet. Ett högt Chi²-värde behöver inte betyda att man funnit ett starkt samband (Djurfeldt m.fl. 2003: 226-233). Gamma är därför ett lämpligt mått för att ange styrkan på sambandet. Båda variablerna på ordinalnivå bestämmer alltså vilket sambandsmått som är lämpligt.

¹ Gränsvärdet varierar beroende på antalet celler (frihetsgrader) i undersökningen samt vilken signifikansnivå man lägger sig på (vanligen 5%- eller 1%-nivå) (Djurfeldt 2003: 226-228).

Eftersom gamma inte tar hänsyn till bundna par i uträkningen kompletteras sambandsmättet med Kendall's Tau C (τ) (Frankfort-Nachmias & Nachmias 1996: 410). Det hade gått lika bra med Somer's D men eftersom de alltid får samma värden i testerna spelar det ingen roll vilken man kompletterar med. Kendall's Tau C används när korstabellen inte är kvadratisk och Kendall's Tau B används vid en kvadratisk korstabell. Sambandsmättet Gamma kan variera från -1 till +1 där 0 indikerar ett nollsamband medan Cramer's V endast går från 0-1 där 0 indikerar att det inte finns något samband (Djurfeldt m.fl. 2003: 155-156, 226 & 230).

4.3 Mätfel

4.3.1 Validitet och Reliabilitet

Med validitet avses hur väl frågorna som ställs till intervjupersonerna mäter det som avses mätas i undersökningen. Via operationaliseringen går man från begrepp och övergripande frågeställningar till mer precisa frågor och indikatorer för det som ska mätas. Detta moment är det svåraste i alla undersökningar och misslyckas man med detta blir validiteten låg. En hög validitet reflekteras av att undersökningen har frånvaro av systematiska fel (Djurfeldt m.fl. 2003: 108).

Reliabilitet syftar till *hur* vi mäter frågorna. Tillförlitligheten i mätinstrumenten som används kan variera och detta är reliabilitet. En studie ska kunna göras om av en annan forskare och ändå få samma resultat (Djurfeldt m.fl. 2003: 108-109; May 2001: 117-118). Dålig reliabilitet kan bero på dåliga mätinstrument så som otydliga frågor och svarsalternativ som exempel. Även andra saker som beteendet hos intervjuaren eller inmatningen av materialet i datorn kan påverka reliabiliteten. Hög reliabilitet indikerar låg grad av slumpmässiga fel.

Ett vanligt sätt att försöka minska problemen med validitet och reliabilitet är att man utför en så kallad pilotstudie. Med detta menas att man gör ett frågeformulär och testar den på några av intervjuobjekten för att sedan kunna ändra på de mest uppenbara felen och otydligheterna (Djurfeldt m.fl. 2003: 108-109).

Det finns olika typer av validitetskontroller och att ta upp dessa skulle ta för mycket plats. Därför kommer endast den i detta arbete använda metoden att beskrivas. För denna studie testas den yttre validiteten utan kriterium via en så kallad multioperationell validitetsprövning. Denna metod går ut på att flera operationella definitioner på samma begrepp ger samma eller

nästan samma mätresultat enhet för enhet där man mäter korrelationen² mellan påståendena. Multioperationell validitetsprövning har inte samma styrka som en validitetsprövning med kriterium där man jämför mot ett "sant" värde³ (Björkman 2000: 47-53). Detta har kompletterats med Cronbach's alpha. Cronbach's alpha mäter den genomsnittliga korrelationen mellan variablerna, det vill säga om skalan har en inre konsistens. Denna metod används främst till komplexa variabler och index (Frankfort-Nachmias & Nachmias 1996: 515). Eftersom indexet i denna undersökning inte har mer än fyra variabler kanske alphan inte helt gör rätt för sig men den kan i alla fall ge oss vissa antydningar till hur variablerna korrelerar med varandra. Hade det funnits fler variabler eller påståenden som mäts här hade denna metod passat ännu bättre. Alphan används ändå för att kunna se korrelationen mellan påståendena och för att kunna jämföra med ett annat korrelationsmått. I detta fall har Pearsons R (produktmomentkorrelationskoefficienten = r_{xy}) använts trots att den egentligen mäter korrelationer på intervallnivå (Esaiasson m.fl. 2003: 413). Korrelationsmättet r_{xy} har används därför att Björkman (2000: 36) anser att man i vissa attitydmätningar kan göra mätningarna utifrån en intervallnivå trots att de egentligen ligger på ordinalskalenivå. Korrelationsvärdet kan variera från -1 till +1, där starkt samband nås ju närmare -1 eller +1 man kommer och 0 innebär inget samband alls (Esaiasson m.fl. 2003: 390). Med detta vill man se att de valda variablerna/påståendena i indexet mäter ungefär samma sak. En riktlinje för alphans mått är att det bör överstiga värdet 0,70 (Ibid: 516). För korrelationsmått finns inget egentligt värde att gå efter utan man får ofta dra slutsatser i förhållande till hur variablerna ser ut. Dessa mått är i statistikprogrammet SPSS egentligen avsett för reliabilitetstest men Björkman (2000: 103) menar att detta egentligen mäter validitetsproblem och därför används dessa korrelationer här som mått för validitet.

² Korrelation studerar samband eller samvariation mellan två variabler (Djurfeldt 2003: 143).

³ Exempelvis så kan man göra en jämförelse mellan en opinionsundersökning före ett val för att se hur många man tror kommer att rösta och sedan jämföra med hur många som verkligen röstade i valet (Björkman 2000: 50-51).

Tabell 1: Korrelationsmatris och alphavärdet för påståendena i indexet för förväntningar av alkoholens inverkan på sex.

	män mer sugna på sex	män tar fler sexuella initiativ	kvinnor mer sugna på sex	kvinnor tar fler sexuella initiativ
män mer sugna på sex	1,000	0,441	0,508	0,276
män tar fler sexuella initiativ	0,441	1,000	0,399	0,482
kvinnor mer sugna på sex	0,508	0,399	1,000	0,560
kvinnor tar fler sexuella initiativ	0,276	0,482	0,560	1,000

Alpha: 0,761

I Tabell 1 ovan visar korrelationerna mellan påståendena att visst samband finns. Det lägsta sambandet är mellan ”män mer sugna på sex” och ”kvinnor tar fler sexuella initiativ” med ett mått på 0,276. Det högsta sambandet finns mellan påståendena ”kvinnor tar fler sexuella initiativ” och ”kvinnor mer sugna på sex” med ett korrelationsmått på 0,560. Det måttet som var lägst kan ha att göra med att påståendena direkt i frågeformuläret är uppdelade mellan män och kvinnor. Cronbach’s alpha visar ett värde på 0,761 vilket ligger över det rekommenderade värdet på 0,70. Eftersom alphavärdet var bra och näst intill alla övriga korrelationer indikerar vissa samband anses därför validiteten vara god för detta index.

Validiteten bör alltid problematiseras, även så i denna uppsats. Eftersom påståendena var uppdelade i frågeformuläret för vad individerna tycker om män som druckit alkohol respektive kvinnor som druckit alkohol kan indelningen i sig innebära en felmätning. Individerna kan redan ha kategoriserat in männen i en grupp och kvinnorna i en grupp. Ytterligare ett påpekande här är att man bör reflektera över vad det frågas efter i frågeformuläret. Vilken typ av förväntning är det som mäts i undersökningen? Har individerna svarat på vad de tror om sig själva eller vad de tror om andra av samma kön? Påståendena säger ju exempelvis följande: ”Hur troligt är det att alkoholen gör så att män blir mer sugna på sex” Här kan respondenten ha svarat utifrån vad ANDRA tror om detta påstående men kanske inte tycker det själv. Detta går inte att svara på men det bör diskuteras som ett problem som kan finnas i denna studie. Rimligen borde individerna svara så som de själva tycker men kan som sagt ha tolkat det på annat sätt.

Ytterligare ett problem som kan finnas i denna undersökning är att indexet endast består av ett fåtal påståenden vilket kanske inte mäter hela aspekten av begreppet sexlust. Man kan

ifrågasätta om påståendena verkligen syftar till att mäta sexlusten eftersom attitydmätningar kan vara rätt så vanskliga mätningar (May 2001: 115). Via indexet kan man ändå få en uppfattning om hur inställningen hos individerna ser ut. Förmodligen hade validiteten varit högre om man använt några fler påståenden för att mäta sexlusten men på grund av datamaterialets begränsning var detta inte möjligt. Får man in lite fler påståenden kan man få in fler indikatorer som mäter ett och samma begrepp samt kontrollera att de mäter ungefär samma sak. Eftersom det är andra som formulerat frågorna eller påståendena i detta material, har begränsningarna lett till att denna undersökning får använda sig av det som finns att tillgå.

Att göra några analyser via SPSS för att kontrollera validiteten för alkoholkonsumtionen blir svårt så därför får man här diskutera eventuella validitetsproblem. Rimligen borde det inte finnas några problem i validiteten då frågan är tydlig. Det som däremot kan ha påverkat svaren kan vara de många svarsalternativ som finns. När de hör alla dessa i telefonen kanske de inte kommer ihåg alla alternativ och svarar bara på något av det som de kommer ihåg eller det sistnämnda alternativet. Kategoriseringen kan man alltid diskutera då det säkert finns andra som anser att andra indelningar är bättre. Det har dock testat med lite olika indelningar för att se hur utfallet blir och resultaten blir ungefär desamma.

Eftersom ovanstående validitetstest visar på relativt god validitet anses validiteten i denna undersökning vara bra.

Med reliabiliteten för indexet och för alkoholkonsumtionen bör det inte vara några större problem för om dessa frågor skulle mätas igen skulle resultaten förmodligen bli ungefär densamma. Det är inga krångliga påståenden som kan vara svåra att förstå och därmed bör det inte kunna ge olika resultat. Påståendena är lättförstådda och därmed bör de ge samma resultat om man skulle göra en ny mätning. Det finns alltid individer som missuppfattar frågor vilket inte alltid ger korrekta svar. Detta får man nästan alltid räkna med i alla undersökningar (Ribe 1994: Punkt 15). Ett problem som dock kan uppstå är att respondenterna tolkar de olika svarsalternativen olika och genom detta ger olika resultat (May 2001: 143). Ett annat problem som finns är om intervjuaren till exempel är en kvinna och det är en man som ska svara på hur kvinnor blir när de dricker alkohol. Detta kan leda till att respondenten kanske inte svarar helt sanningsenligt. Eller om en individ dricker ofta kanske den inte vill svara eller inte svarar rätt antal gånger som de faktiskt druckit alkohol. För en del individer kan frågor/påståenden vara

känsliga och därmed leda till att sanningshalten i svaren kan ifrågasättas (May 2001: 156; Ribe 1994: Punkt 15).

4.3.2 Bortfall

Bortfall är en annan del av materialets osäkerhet. Bortfallet kan röra en enskild fråga, vissa delar i undersökningen eller hela formulär. Detta kan bero på att en person inte vill svara på en fråga för att den är av känslig karaktär eller om individen helt enkelt har missat en fråga. När det gäller delar av ett formulär kan det vara så att frågeformuläret är konstruerat på så sätt att till exempel individer som svarat nej på en fråga ska hoppa över fyra frågor för att dessa endast gäller de individer som svarat ja på frågan. När det gäller hela formulär är detta ofta knutet till postenkäter där en individ inte fyllt i enkäten och skickat in den tom. Så långt det är möjligt bör man undvika ett högt bortfall men det finns inga direkta metoder man kan ta till för att minska detta problem (Djurfeldt m.fl. 2003: 112-113). I denna uppsats har inte bortfallet varit ett problem. Svarsfrekvensen på telefonintervjuerna ligger på 73,8 procent vilket är en relativt bra siffra i jämförelse med andra insamlingsmetoder, exempelvis postenkäter som ofta ligger runt 40 procent (May 2001: 124).

4.3.3 Övriga kommentarer till insamlandet av data

Fördelar och nackdelar med undersökningen

Fördelar med den så kallade Computer Assisted Telephone Interviewing-metoden (CATI) är att man i stället för att skriva svaren på papper matar man in svaren direkt i en dator. Det är lättare att hantera komplexa frågeformulär, lättare att skräddarsy frågorna samt att datorprogrammet kan lokalisera och kontrollera intervjufel.

Nackdelarna är att det krävs avancerade datorkunskaper till förarbetet och varje intervjuare behöver en dator vilket kan leda till kostnader. Anonymiteten i en sådan studie kan anses vara bra eftersom respondenten inte behöver se intervjuaren och därmed kanske det blir lättare att besvara etiska, politiska eller andra känsliga frågor. Problem med att det är telefonintervjuer här är att en del personer med hemligt telefonnummer eller som av andra skäl inte har en hemtelefon inte finns med i urvalsramen och därmed inte har chansen att komma med i undersökningen (May 2001: 126-127). I denna undersökning är det förmodligen inte så många 15-åringar som har en hemtelefon om man skulle jämföra med en som är 25 år. Dock så har telefonnumren slumpats och därmed har man kunnat ringa till ungdomarnas föräldrar

och ändå kommit åt dessa 15-åringar. Man får ändå räkna med att inte alla har haft möjligheten att ingå i urvalet.

Etik

Det finns fyra huvudkrav gällande etik inom forskning. Dessa är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Det första kravet går ut på att forskaren måste informera den som deltar i studien att deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst, samt studiens syfte. Samtyckeskravet går ut på att deltagaren ska ge sitt samtycke till att medverka i undersökningen. Konfidentialitetskravet innebär att alla som är inblandade i studiens användningsområde har tystnadsplikt och den deltagande har rätt till att vara anonym. Enligt nyttjandekravet får de insamlade uppgifterna om en enskild person endast användas för forskningsavsikter (Vetenskapsrådet). I det här fallet ska detta inte vara några problem då alla respondenter via telefonen godkänt att svara på frågorna och de har blivit informerade om syftet med studien och att de får vara anonyma. De har även blivit informerade om att vissa frågor kan vara av känslig karaktär. Om en publicering av denna studie skulle ske kan man inte på något vis härleda materialet till någon enskild person.

5 Resultat

Nedan kommer resultaten för hela analysen att redovisas.

Hypoteser som ska testas enligt teoridelen ovan är:

Individer som har positiva förväntningar av alkoholens effekt på sexlusten, oftare dricker alkohol än de som inte har positiva förväntningar

Samt:

Kvinnor i större utsträckning än män upplever positiva förväntningar av alkoholens effekter på sex.

Tabell 2: Sammanfattning av korstabell

	Fall					
	Svaranden		Bortfall		Totalt	
	Antal	Procent	Antal	Procent	Antal	Procent
Hur ofta alkohol Förväntningar av alkoholens effekt på sex	924	92,0%	80	8,0%	1004	100,0%

I Tabell 2 visas en sammanfattning av korstabellen mellan förväntningsindexet och alkoholkonsumtion. Här kan man avläsa antalet som varit med i undersökningen (1004) samt hur stort bortfallet är i just denna undersökning (8%).

Tabell 3: Korstabell mellan förväntningar av alkoholens effekt på sex och alkoholkonsumtion

			Förväntningar av alkoholens effekt på sex			Total
			Låg	Mellan	Hög	
Hur ofta de druckit alkohol	Aldrig, endast en gång/år	Antal % inom Förvänt.	11 5,1%	21 6,0%	25 7,0%	57 6,2%
	En gång/mån	Antal % inom Förvänt.	105 48,4%	157 44,6%	145 40,8%	407 44,0%
	En gång/v	Antal % inom Förvänt.	97 44,7%	167 47,4%	174 49,0%	438 47,4%
	Flera dagar/v	Antal % inom Förvänt.	4 1,8%	7 2,0%	11 3,1%	22 2,4%
Total		Antal % inom Förvänt.	217 100,0%	352 100,0%	355 100,0%	924 100,0%

χ^2 : 4,455 Sign. 0,615

γ : 0,053 Sign. 0,283

τ C: 0,030 Sign. 0,283

För att resultaten ska stämma med hypotesen angående förväntningar och alkoholkonsumtion, borde de individer som ofta dricker alkohol ha höga förväntningar av alkoholens effekt på sex och de som sällan dricker borde ha låga förväntningar. I Tabell 3 kan man utläsa att resultaten till viss del speglar den hypotesen. Av de individer som ofta dricker alkohol (en eller flera gånger/vecka) är det något fler som har höga förväntningar av alkoholens inverkan på sex än de som har låga förväntningar. Något som däremot säger emot hypotesen är att det är fler individer med höga förväntningar av alkoholens inverkan på sex än de med låga förväntningar som aldrig eller endast en gång under året druckit alkohol. För att hypotesen ska stämma borde det ha varit fler individer som har låga förväntningar än individer med höga förväntningar som sällan dricker alkohol. Viktigt att notera är att korstabellen inte är signifikant enligt Chi²-testet (χ^2). Gamma (γ) och Kendal's Tau (τ C) är inte heller signifikanta. Resultatet stöder därför inte påståendet att: *Individer som har positiva förväntningar av alkoholens effekt på sexlusten, oftare dricker alkohol än de som inte har positiva förväntningar.*

Men anledning av ovanstående icke signifikanta resultat följde ytterligare några analyser för att studera eventuella samband mellan förväntningar av alkoholens inverkan på sex och alkoholkonsumtion. Mäns och kvinnors förväntningar och alkoholkonsumtion delades upp var för sig. Nedan redovisas resultaten för uppdelningen.

Tabell 4: Korstabell mellan kvinnors förväntningar av alkoholens inverkan på sex och kvinnors alkoholkonsumtion

			Kvinnors förväntningar av alkoholens inverkan på sex			Total
			Låg	Mellan	Hög	
Hur ofta kvinnorna dricker alkohol	Aldrig el endast några få ggr/år	Antal	39	63	65	167
		% inom kvinnors förvä	43,3%	35,4%	31,0%	34,9%
	Några ggr/mån	Antal	40	99	115	254
		% inom kvinnors förvä	44,4%	55,6%	54,8%	53,1%
	En gång/v. eller mer	Antal	11	16	30	57
		% inom kvinnors förvä	12,2%	9,0%	14,3%	11,9%
Total	Antal	90	178	210	478	
	% inom kvinnors förvä	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

χ^2 : 6,646 Sign. 0,156

γ : 0,139 Sign. 0,047

τ C: 0,077 Sign. 0,047

Som man kan se i Tabell 4 så visar resultaten likheter med den uppställda hypotesen rörande förväntningar och alkoholkonsumtion. För de kvinnliga undersökningsspersonerna är det fler respondenter med höga förväntningar av alkoholens effekt på sex än de med låga förväntningar som druckit alkohol en gång per vecka eller mer. Vidare stämmer även resultatet att det är fler kvinnor med låga förväntningar än med höga förväntningar som aldrig eller endast några få gånger druckit alkohol det senaste året, överens med hypotesen. Resultaten är dock inte signifikanta.

Tabell 5: Korstabell mellan mäns förväntningar av alkoholens inverkan på sex och mäns alkoholkonsumtion

			Mäns förväntningar av alkoholens effekt på sex			Total
			Låg	Mellan	Hög	
Hur ofta männen dricker alkohol	Aldrig el endast några få ggr/år	Antal	25	33	39	97
		% inom mäns förvänt.	32,9%	21,0%	18,1%	21,7%
	Några ggr/mån	Antal	36	87	119	242
		% inom mäns förvänt.	47,4%	55,4%	55,3%	54,0%
	En gång/v. eller mer	Antal	15	37	57	109
		% inom mäns förvänt.	19,7%	23,6%	26,5%	24,3%
Total	Antal	76	157	215	448	
	% inom mäns förvänt.	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	

χ^2 : 7,557 Sign. 0,109

γ : 0,150 Sign. 0,034

τ C: 0,084 Sign. 0,034

Tabell 5 visar även den att resultaten går i samma riktning som hypotesen gällande förväntningar och alkoholkonsumtion. Det är fler respondenter med höga förväntningar av alkoholens effekt på sex än med låga förväntningar som druckit alkohol en gång per vecka eller mer. För de individer som aldrig eller endast en gång under det senaste året druckit alkohol är det fler individer med låga förväntningar av alkoholens effekt på sex än de med höga förväntningar. Detta stöder hypotesen men dessvärre är resultaten inte signifikanta.

I och med resultaten från Tabell 4 och Tabell 5 kan vi dra slutsatsen att hypotesen: *Individer som har positiva förväntningar av alkoholens effekt på sexlusten, oftare dricker alkohol än de som inte har positiva förväntningar* inte får stöd genom underökningen ovan.

Tabell 6: Korstabell mellan kön och förväntningar av alkoholens effekt på sex

			Kön		Total
			Kvinna	Man	
Förväntningar av alkoholens effekt på sex	Låg	Antal	104	139	243
		% Inom kön	20,1%	29,0%	24,4%
	Mellan	Antal	184	189	373
		% Inom kön	35,5%	39,5%	37,4%
	Hög	Antal	230	151	381
		% Inom kön	44,4%	31,5%	38,2%
Total	Antal	518	479	997	
	% Inom kön	100,0%	100,0%	100,0%	

χ^2 : 19,994 Sign. 0,000

Cramer's V: 0,142 Sign. 0,000

Nästa steg blir att kontrollera om det finns skillnader mellan könen gällande förväntningar av alkoholens effekt på sex. I Tabell 6 ovan kan man utläsa att det är fler män än kvinnor som har låg förväntan av alkoholens effekt på sex. Det är fler kvinnor än män som har höga förväntningar gällande alkoholens inverkan på sex. Chi² testet visar på ett signifikant resultat. Cramer's V visar på ett svagt samband som också är signifikant. Därmed kan man utifrån detta dra slutsatsen att Tabell 6 får resultat som visar skillnader mellan män och kvinnor gällande förväntningarna. Det är fler kvinnor än män som har höga förväntningar att alkoholens effekt ska inverka på sexlusten. Detta stöder alltså påståendet att: *Kvinnor i större utsträckning än män upplever positiva förväntningar av alkoholens effekter på sex.*

6 Avslutande diskussion

Syftet med denna uppsats har varit att studera huruvida individer som har höga förväntningar av alkoholens effekt på sexlusten påverkar hur ofta dessa individer dricker alkohol. Vidare har det undersökts om det finns skillnader mellan mäns och kvinnors förväntningar av alkoholens inverkan på sex. I teoriavsnittet konstrueras två hypoteser som sedan bearbetats i analysen och redovisas i resultatavsnittet. Hypoteserna blev: *Individer som har positiva förväntningar av alkoholens effekt på sexlusten, oftare dricker alkohol än de som inte har positiva förväntningar* samt att *Kvinnor i större utsträckning än män upplever positiva förväntningar av alkoholens effekter på sex*

Dessa hypoteser grundar sig på samma modell som Bogren med kollegor använt i en av deras undersökningar. Den så kallade modell I går ut på att man undersöker om förväntningar av alkoholens effekt på sexlusten påverkar alkoholkonsumtionen. Modellen har använts då Bogren m.fl. inte fått tillräckligt utförliga resultat av individer från Sverige. Hon rekommenderar vidare studier men med andra beroende variabler och eventuellt andra metoder vilket har resulterat i denna undersökning. Utgångspunkten har varit att om individerna upplever att alkoholen ger positiva effekter på sex när man dricker alkohol också leder till att dessa individer oftare borde dricka alkohol än de som inte har denna uppfattning. Bogren redogör också för att vissa skillnader i förväntningar mellan män och kvinnor skiljer sig. Hon fann att det var fler kvinnor än män som förväntade sig att effekten av alkohol skulle ge bättre sex.

De resultat som presenteras i denna undersökning ger inte stöd för de hypoteser som framställts i teoriavsnittet. Endast vissa antydningar att individer som har höga förväntningar av alkoholens effekter på sex dricker oftare men eftersom analyserna inte varit signifikanta kan man inte statistiskt säkerställa att sambandet finns. Resultaten går i samma riktning som de flesta resultat som Bogren m.fl. redovisade för Sverige i deras undersökning. När det gäller resultaten mellan förväntningar av alkoholens påverkan på sexlusten och alkoholkonsumtionen fick denna studie inte några signifikanta resultat. Bogren med kollegor fick andra resultat som pekar på att de individer som förväntar sig att alkoholen ska göra dem mindre hämmade gällande sex och dricker mer än de som inte förväntar sig det. Bogren m.fl. visar även att de som förväntar sig att känna sig mer sexuellt attraktiv när de dricker alkohol också dricker mer alkohol än de som inte förväntar sig det. Här skiljer sig hennes resultat från

denna undersöknings resultat. De resultat som stämmer överens mellan Bogrens och denna undersökning är att fler kvinnor än män har högre förväntningar när det gäller alkoholens effekt på sexlusten.

Det innebär emellertid inte att dessa samband inte finns i den verkliga populationen. Det kan finnas många orsaker till att resultaten inte blir signifikanta. En anledning kan vara att förväntningarna borde mätas på ett annat sätt och dessutom hade man behövt fler påståenden i undersökningen som kan indikera sexlusten. Därutöver borde man kanske inte ha delat upp frågorna mellan män och kvinnor redan från första början som gjordes i frågeformuläret som ligger till grund för denna studie. Även om validiteten i undersökningen ansågs som god kanske den inte är tillräcklig för att utgöra en bra mätbar variabel. En annan anledning kan vara att individerna var för unga för att de har hunnit få dessa förväntningar av alkoholen. Då det i avgränsningar diskuterades att åldern kan inverka på förväntningarna kanske denna orsak har spelat in här. Materialet begränsades till 25 år och det man bör ha i åtanke är att man kanske hade fått andra resultat om man undersökt individer som är äldre. Då kan man göra jämförelser mellan unga individer, individer i medelåldern och äldre individer.

För att försöka bena upp sambanden gjordes en uppdelning av kön när det gäller analysen av förväntningar och alkoholkonsumtion. De två analyserna där könens förväntningar är uppdelade och kontrolleras för eventuella samband med hur ofta de dricker är inte heller signifikanta. Detta gjordes för att försöka komma fram till om eventuella felmätningar gjordes i den allra första analysen där förväntningarna var hopslagna för män och kvinnor. Risker finns att det i den första analysen där könen var hopslagna kunde vara missvisande. Exempelvis kan en man ha svarat att män blir mer sugen på sex och tar fler sexuella initiativ när han dricker alkohol men samtidigt svarat att kvinnor inte blir mer sugen på sex och tar fler sexuella initiativ när hon dricker alkohol. Detta kan då dra ner svarssnittet för denna individ och därmed blir resultatet missvisande i förhållande till vad som skulle mätas. Hade de två uppdelade analyserna varit signifikanta hade dessa gått i samma riktning som teorimodellen. Detta hade kunnat ge indikationer på att det var fel att slå ihop männens och kvinnornas förväntningar i indexet. Nu var de ju inte signifikanta vilket gör att hypotesen inte får stöd här heller. Som nämnts ovan kan det bero på att man behöver fler indikatorer för att mäta förväntningarna eller så finns det helt enkelt inget samband mellan de förväntningar individerna har och alkoholkonsumtionen.

När det gäller resultaten för om det finns skillnader mellan kvinnors och mäns förväntningar av alkoholens inverkan på sex så fick hypotesen stöd; att kvinnor i högre grad än män har högre förväntningar. Bogren m.fl. hänvisade till att detta kanske kan bero på att vi i Sverige har en mer tolerant syn på kvinnor som dricker alkohol. Men beror det verkligen på det? Är det inte så att i många andra kulturer dricker man alkohol vid ceremonier och liknande där både män och kvinnor deltar? Bogren m.fl. jämförde olika länder där utvecklingen i länderna kanske inte alla gånger ligger på samma nivå. Här skulle det vara intressant att jämföra till exempel länderna i Norden, där utvecklingen ligger på ungefär samma nivå som i Sverige.

Varför man tidigare inte upptäckt dessa skillnader mellan könen kan bero på att kvinnor ofta uteslutits från många undersökningar. Oftast görs undersökningar på män och generella slutsatser dras till hela populationen, det vill säga både män och kvinnor, trots att undersökningen baserades enbart på män. Korrekta slutsatser kan alltså ha missats ifrån tidigare studier. Det är ändå viktigt att poängtera att bara för att det i denna rapport framkommer skillnader så ska man vara försiktig med att dra slutsatser till hela populationen. Det kanske är så att det finns andra orsaker till att dessa skillnader visar sig som inte syns i denna undersökning. Exempelvis kan det bero på hur självrapporteringen i materialet ser ut. Fler kvinnor kanske har svarat mer sanningsenligt än männen. Männen i just detta material kanske inte vågar rapportera vad de egentligen upplever. Viktigt att tänka på är att bara för att det är kvinnorna som har högre förväntningar innebär det inte att männen inte har några förväntningar på att alkoholens effekt ska påverka sexlusten.

Wilsnack & Wilsnack samt Abbey m.fl. kopplar förväntningar av alkoholens effekt på sex till att kunna gå överstyr. Att till exempel det sexuella suget tar över och kan leda till sexuella övergrepp och andra sexuella handlingar som inte alltid är önskvärda. I resultaten ovan kan man se att både män och kvinnor har vissa förväntningar på alkoholen vilket då enligt forskarnas diskussioner kan leda till sexuella våldshandlingar och andra aggressioner. Rent generellt sett så är det männen som utför sexuella övergrepp på kvinnor men sällan tvärt om. Männen som då förväntar sig att alkoholens effekter ska inverka på sexlusten dricker alkohol och våldför sig på kvinnor. De förväntar sig att alkoholen ska ha en viss effekt på sexlusten samtidigt som de, enligt Abbeys teori, kan skylla på berusningen. Man kan inte vara helt säker på att de förväntningar som mäts i denna studie är helt korrekta och kanske inte helt beskriver de verkliga förväntningarna ute bland den verkliga populationen, men det kan ge oss anledningar till att forska vidare på detta. Om man nu ska se till Abbey's m.fl. teorier att dessa

förväntningar kan leda till våldshandlingar eller andra olägenheter så kanske detta skulle kunna vara en aspekt för fortsatta studier. Eftersom studierna som Wilsnack & Wilsnack samt Abbey m.fl. rapporterar om inte gäller för Sverige hade det varit mycket intressant att göra en undersökning gällande dessa kopplingar bland svenska individer. Som beskrivs i teorin ovan har många, både män och kvinnor, förväntningar på att män ska bli på ett visst sätt när de druckit alkohol. De ska bli mer sugna på sex, bli mer aggressiva och bli stora och starka. Det pratas dock inte så mycket om hur man förväntar sig att kvinnorna blir. Dock har man så smått börjat diskutera ämnet. Även här har vi ett tema som skulle kunna byggas vidare på med fler studier och för hur det ser ut i Sverige.

7 Referenser

- Abbey, A., Zawacki, T., Buck, P., O. Clinton, A. M. & McAuslan, P. (2001) "Alcohol and sexual assault". I: *Alcohol Research & Health*, Vol. 25, Nr. 1, sid. 43-51.
- Ajzen, I. & Fishbein, M. (1980) *Understanding attitudes and predicting social behaviour*. Prentice-Hall. Inc., Englewood Cliffs. New Jersey.
- Björkman, N-M. (2000) *Fyra metodologiska teman*. Stockholms universitet, Stockholm.
- Bogren, A., Kristjanson, A. & Wilsnack, S. (2006) "The relationship between sexuality-related alcohol expectancies and drinking across cultures". I: Bogren, A. *Female Licentiousness versus Male Escape? Essays on Intoxicating Substance Use, Sexuality and Gender*. Stockholm, Almqvist & Wiksell International.
- Djurfeldt, G., Larsson, R. & Stjärnhagen, O. (2003) *Statistisk verktygslåda. Samhällsvetenskaplig orsaksanalys med kvantitativa metoder*. Studentlitteratur, Lund.
- Esaiasson, P., Gillijan, M., Oscarsson, H. & Wängnerud, L. (2003) *Metodpraktikan – konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Norstedts tryckeri, Stockholm.
- Frankfort-Nachmias, C. & Nachmias, D. (1996) *Research methods in the social sciences*. Martin's Press, Inc, London.
- George, W. H. & Stoner, S. A. (2000) "Understanding acute alcohol effects on sexual behavior". *Annual Review of Sex Research*, Vol. 11 sid. 92-124.
- Lander, I. (2003) Genus, normalitet och avvikelse. I: Lander, I., Pettersson, T., Tiby, E. *Feminiteter, maskuliniteter och kriminalitet – Genusperspektiv inom svensk kriminologi*. Studentlitteratur, Lund.
- May, T. (2001) *Samhällsvetenskaplig forskning*. Studentlitteratur, Lund.
- Ribe, M. (1994) ABC i statistik. Särtryck ur *VälfärdsBullentien*. Statistiska Centralbyrån

Svensk ordbok, (1987) Norstedts tryckeri, Stockholm.

Tryggvesson, K. (2005) *Freedom in a bottle – Young Swedes on rationales and norms for drunken behaviour*. Stockholms universitet, Kriminologiska institutionen & Centre for Social Research on Alcohol and Drugs (SoRAD), Stockholm.

Vetenskapsrådet, *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet, Elanders Gotab, sid. 1-17.

Wilsnack, R. W. & Wilsnack, S. C. (1997) *Gender and alcohol – Individual and social perspectives*. Alcohol Research Documentation, Inc., Rutgers Center of Alcohol Studies, New Brunswick, New Jersey 08903.

Internetlänkar:

Internetlänk 1, *Festmetoden.se*, 20071123

<http://www.festmetoden.se/>

Internetlänk 2, *Alkohollag* (1994:1738), 20071109

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=1994:1738>

Internetlänk 3, *Susning.nu*, 20071112

<http://susning.nu/Attityd>